

20/09/2016

י"ז אלול, תשע"ו

חשיבות העצים במוסדות חינוך

סקירת תועלות העצים וטיפול נכון המונע סיכונים

כתבו: רותם זהבי, אילן גולשטיין

1. כללי

א. נדמה שעץ לעיתים הוא כה מובן מאליו, שיש לתת את הדעת לתרומה ולחשיבות שלו. כיום כש 85% מהאוכלוסייה מתגוררת בערים, עץ כבר אינו דבר כה מובן מאליו. רובם הגדול של הילדים נפגש עם עצים בחורשות ובשטח הפתוח לעיתים רחוקות. העץ הוא חיק הטבע לכל ילד שמתגורר בעיר. הוא מחבר אותם לעונות השנה עם פריחה ושלכת. מכאן חשיבותו הגדולה של העץ בסביבה הקרובה והמיידית – בית הספר.

ב. עם המודעות ההולכת וגוברת לבטיחות במוסדות חינוך, נראה שהעצים הם שמשלמים את המחיר הגבוה ביותר ולרוב שלא בצדק. זהירות יתר הופכת את העצים לסכנה מעצם גודלם. התוצאה היא שעצים במוסדות חינוך נגזמים בגסות ואף נכרתים שלא לצורך. המפסידים אינם העצים – אלא הילדים וצוות ההוראה.

ג. **האחריות לטיפול בעצים במוסד חינוך:** האחריות לטיפול בעצים בחצרות מוסדות חינוך חלה על הרשות המקומית/הבעלות. היא זו שאמורה לטפל בעצים ולדאוג לבריאותם, גיזומם, והתאמתם לסביבה החינוכית בהצללה ובשילוב הנופי.

ד. **מטרת המסמך:** כדי ליצור את האיזון הנכון בין בטיחות הילדים לבין זכותם ליהנות מתועלות העץ הרבות, אנו מבקשים להביא כאן כמה עובדות על עצים, להפריך חששות מיותרים ולהנחות את ממנוי הבטיחות כיצד לפעול כדי להבטיח את האיזון הנכון – מבלי לפגוע בעצים ומבלי לסכן את שלום הבאים בקרבתם.

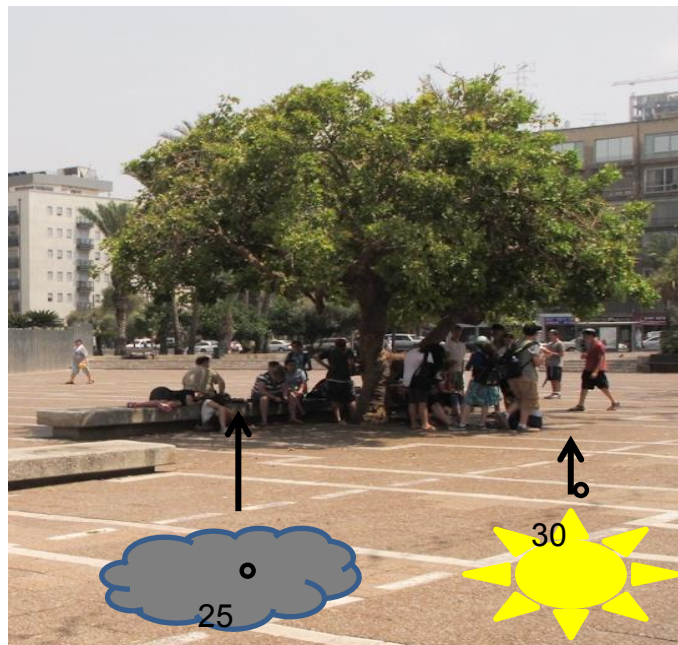
מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

2. תראו מה שעץ אחד יכול לעשות:

- עץ אחד מוריד בקיץ את הטמפרטורה עד - 5 מעלות (ההבדל בין 30 ל 25 מעלות).
עץ אחד יכול לספוג בשנה 20 ק"ג אבק ו"לבלוע" 80 ק"ג תרחיפים שמכילים מתכות רעילות ככספית, ליתיום, עופרת וכדומה.
- עץ אחד מנקה, מסנן ומטהר 100.000 מ"ק אויר מזוהם, מייצר 700 ק"ג חמצן, וקולט 20 טון פחמן דו חמצני.
- עץ יציב הוא מתקן המשחקים האהוב ביותר על ילדים מזה אלפי שנים.
- עץ אחד בקרבת הבית דומה לקיר אקוסטי. בולם רעשים ומוריד את עוצמת הרעש.
- ערכו של עץ – עץ בוגר שקוטר גזעו כחצי מטר, הוא כ 20,000 ₪.
- עץ אחד יכול לשמש בית לעשרות ציפורים.

3. **חשיבותם של עצים במוסדות חינוך** : משרד החינוך מדגיש את חשיבות העצים ואת התרומה שלהם. בחוזר מנכ"ל הודגש גם הצורך לטעת כמה שיותר עצים במוסדות החינוך. המשרד פרסם גם רשימת עצים מומלצים לנטיעה. ניתן לפנות לחוזר המנכ"ל כדי לראות את רשימת העצים וגם להתייעץ עם פקיד היערות במשרד החקלאות.

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

4. טיפול נכון בעצים:

עץ הוא אורגניזם חי. עם טיפול נכון הוא יכול לחיות מאות שנים ולהעניק תועלות רבות. כאשר הטיפול בו אינו מקצועי הדבר פוגע בו, נוצרים פצעים ורקבונות והעץ עלול להפוך

של

מסוכן. לכן הטיפול בעצים צריך להיעשות רק על ידי אנשי מקצוע שהוכשרו והוסמכו לכך. רשימת אנשי מקצוע ניתן למצוא באתר פקיד היערות במשרד החקלאות. כאשר נשלח אדם מטעם הרשות המקומית לטפל בעץ, **חובתך כממונה בטיחות לוודא שהוא מחזיק בידו תעודת גוזם מומחה**

שהונפקה על ידי משרד החקלאות והיא בתוקף.

5. הסכנה שבגיוזם בלתי מקצועי:

לעיתים נדמה שעץ גדול הוא עץ מסוכן והדרך לדאוג לביטחון הילדים הוא לקצר אותו. האמת היא שתפישה זו היא ההיפך הגמור מהאמת. חיתוך ענפים בצורה בלתי מקצועי גורם לפריצה של ענפים מסוכנים. הענף הגדל על החתך למעשה גדל על פצע והוא הופך לשביר ומסוכן ביותר. במקומות שירדדים שלגים ניתן לראות בברור שעצים שבוצעו בהם גיוזמים בלתי מקצועיים קרסו תחת משקל השלג. מעבר לסיכון הגדול שיש בכך לחיי אדם, חיתוך מעין זה מקצר את חיי העץ ולעיתים פשוט גורם למותו.

הענף הגדל על החתך למעשה גדל על פצע והוא הופך לשביר ומסוכן ביותר.

חיתוך ענפי השלד יוצר פצעים ורקבונות.

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

6. חשיבות מיפוי העצים וסקר סיכונים. חוזר מנכ"ל בנושא:

כל מוסד חינוכי יודע ודאי כמה כיסאות יש במוסד, כמה ספסלים בחצר, כמה עמודי חשמל ואפילו כמה פחי זבל. אלא שסביר להניח שמספר העצים אינו רשום ואין גם מעקב רשום אחרי הטיפול בעצים. חשיבות הסקר הוא ביכולת לנהל את העצים והטיפול בהם. לדעת את מצב העצים, לעקוב אחר דרישות טיפול וביצועם. ניהול טיפול ותחזוקת העצים הוא מרכיב חיוני בהבטחת הסרת סיכונים, הוכחת עשייה במקרה של נפילת ענף או חלילה פגיעה בנפש או ברכוש. טיפול רציף בעצים יכול למנוע קריסת עצים בסערות או במקרה של שלגים. הסקר מבוצע ע"י סוקרים מיומנים ומומחים לטיפול בעצים המכנינים מפרטי טיפול. ניתן לפנות לגופים אלה או לדרוש מהרשות לבצע סקר מצאי וסקר סיכונים. חובת הדרישה חלה על ממונה הבטיחות.

מיפוי העצים בשטח בית הספר והצבתם על מפה.

כל עץ מקבל מספר ומאפשר זיהוי בשטח ומעקב עתידי

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

7. סקר בסיסי כולל מספר פרמטרים: מיקום העץ, מין העץ, מיספור, אלרגני/רעיל/דוקרני, גובה, קוטר וקוטר נוף, השקיה, קירבה לתשתית, צילום.

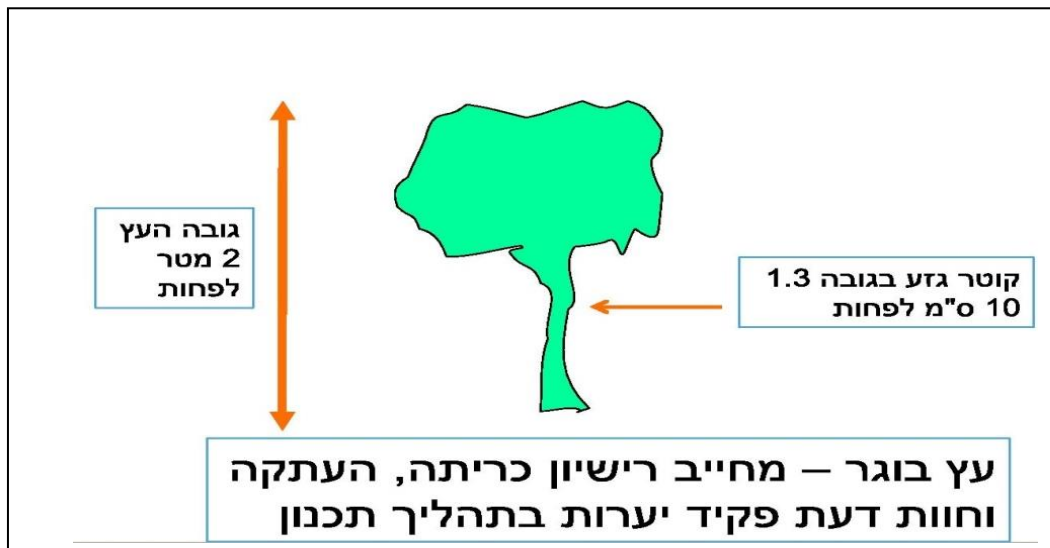

8. סקר סיכונים

חוות דעת ומפרט טיפול של מומחה, לעצים בעלי פוטנציאל סיכון

7. תיקון 89 החוק לתכנון הבניה.

החוק מגדיר מהו עץ בוגר: "עץ שגובהו 2 מטרים לפחות מעל פני הקרקע וקוטר גזעו, הנמדד בגובה 130 סנטימטרים מעל פני הקרקע, הוא 10 סנטימטרים לפחות". במסגרת תיקון זה מוגנים כעט כל העצים הבוגרים בארץ. לכריתה או העתקת עץ בוגר יש צורך בהיתר כריתה, גם אם העץ מצוי בשטח פרטי. **כריתה ללא היתר הינה עברה פלילית.**

חל איסור לחיתוך הגזע המרכזי ללא השארת בדים וכן כל פעולה הגורמת למותו של העץ הבוגר לרבות ריסוס, הרעלה, הסרת קליפת העץ, שריפת העץ, חיתוך שורשיו או בנייה בתוך תחום קוטר צמרתו ולמעט עקירת העץ הבוגר משורשיו במהלך העתקתו. [מתוך פקודת היערות]

מידע נוסף, טפסים והסברים ניתן למצוא באתר פקיד היערות במשרד החקלאות:

http://www.moag.gov.il/agri/yhidotmisrad/forest_commissioner/